עין משפט נר מצוה

מח א ב ג מיי׳ פי״ג מהלכות מזקי ממון הלכה י ועיין בהשגות ומ״מ מ״ג עשין קס טוש״ע ח״מ סי׳ תיג סעיף ב:
מט ד מיי׳ שם הל׳ יא טוש״ע שם סעיף ג:
נ ה טוש״ע שם בהג״ה:
נא ו מיי׳ פ״ו מהלכות חובל ומזיק הלכה ח סמג עשין ע טוש״ע ח״מ סי׳ שעט סעיף ח:
נב ז מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ב:

מסורת הש״ס

מאי דאם המזיק אע״פ שאינו מזיק בידים וכולן חייבין על מזקי גופן כמו אמר מר הוא הגיחא לשמואל כו׳ [א] ומשני כגון שהחזקו כלים בכלים והשתא כולן חייבין על מזקי גופן ופטורין על מזקי ממונן ע״כ לאו על מזקין קאי דאי קאי אמזקין כדס״ד השתא א״כ מיירי כשהחזקו בממון המזיקין כדמוקי כשהחזקו כלים בכלים דאי בגוף המזיק אמאי קאמר דפטורין על מזקי ממונן וכיון דהחזקו בממון מזיקין אייר אמאי חייב שני כשהזיק גוף שלישי בממונו והא האי בירא לו אינו בירא לו [ב] וכולן חייבין אמזקין שהזיק גופו בין בממון בין בגוף שאפי׳ גוף שני חייב על ממון שלישי דמטעם שהיה לו לעמוד ולהזהיר הוי אדם המזיק וחייב על הכלים אף לשמואל והשתא לא קשה מה שהקשה מאם עמד בעל קורה דיין שיתחייב לפי המסקנא אין לומר אם יכול לומר ולטעמיך ולשמואל מי ניחא דיש מקומות שאין הש״ס מקפיד ופטורין על מזקי ממונן פירוש שמזיק ממונו את הכלים אפי׳ ראשון דפושע הוא דהוה ליה ממונו בור ופטור על הכלים:

כחוטרא דסמיותא. ארב ספא פליג וס״ל לרב זביד דכי פסקה לאורחא כשלדא לא היה ראשון חייב במזקי שלישי שהיה ליהנות כשראה השני שנפל אבל בחוטרא דסמיותא דהוי באלכסון כשנתקל הראשון בראש החוטרא אותו שבא אחר כך ונתקל בסוף החוטרא לא ראהו:

ואם

[א] ראשון ודאי פושע הוא [ב] שני אגופו מחייב דהוה לו לעמוד ולא עמד אממונו פטור [ג] דא״ל האי בירא לאו אנא כריתיה מיתיבי כולן חייבין על מזקי גופן ופטורין על מזקי ממונן מאי לאו אפי׳ ראשון לא לבר מראשון והא כולם קתני אמר רב אדא בר אהבה כולן הניזקין האי מאי אי אמרת בשלמא אפילו ראשון היינו דקתני כולן אלא אי אמרת לבר מראשון מאי כולן ליתני הניזקין [ד] אלא אמר רבא ראשון חייב בין בנזקי גופו דשני בין בנזקי ממונו דשני ושני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו אבל לא בנזקי ממונו מ״ט דהוה ליה בור ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים הניחא לשמואל דאמר כל תקלה [ה] בור הוא אלא לרב דאמר אי אפקריה אין אי לא לא מאי איכא למימר לעולם כדאמר מעיקרא ודקשיא לך כולן חייבין תרגמה רב אדא בר מניומי קמיה דרבינא שהוזקו כלים בכלים אמר מר אם מחמת ראשון נפלו ראשון חייב בנזקי כולם מחמת ראשון היכי נפיל רב פפא אמר [ו] דפסקה לאורחיה כשלדא רב זביד אמר [ה] כחוטרא דסמיותא: **מתני׳** [ז] זה בא בחביתו וזה בא בקורתו נשברה כדו של זה בקורתו של זה פטור שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך [ח] היה בעל הקורה ראשון ובעל חבית אחרון נשברה חבית בקורה פטור בעל הקורה ואם

ה״ג **ראשון ודאי פושע הוא שני אגופו מיחייב שהיה לו לעמוד ולא עמד אממונו פטור דא״ל האי בירא לאו אנא כריתיה מיתיבי כולן חייבין על מזקי גופן ופטורין על מזקי ממונן מאי לאו אפי׳ ראשון לא לבר מראשון והא כולם קתני אמר רב אדא בר אהבה כולן הניזקין האי מאי אי אמרת בשלמא אפילו ראשון היינו דקתני כולן אלא אי אמרת לבר מראשון מאי כולן ליתני הניזקין אלא אמר רבא ראשון חייב בין בנזקי גופו דשני בין בנזקי ממונו דשני ושני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו אבל לא בנזקי ממונו מ״ט דהוה ליה בור ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים הניחא לשמואל דאמר כל תקלה בור הוא אלא לרב דאמר אי אפקריה אין אי לא לא מאי איכא למימר לעולם כדאמר מעיקרא ודקשיא לך כולן חייבין תרגמה רב אדא בר מניומי קמיה דרבינא שהוזקו כלים בכלים אמר מר אם מחמת ראשון נפלו ראשון חייב בנזקי כולם מחמת ראשון היכי נפיל רב פפא אמר דפסקה לאורחיה כשלדא רב זביד אמר כחוטרא דסמיותא: מתני׳ זה בא בחביתו וזה בא בקורתו נשברה כדו של זה בקורתו של זה פטור שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך היה בעל הקורה ראשון ובעל חבית אחרון נשברה חבית בקורה פטור בעל הקורה ואם מלינו בור שחייב בו את הכלים הניחא לשמואל דאמר מאי איכא למימר פרגמה רב אדא בר אהבה.** ותכי פירושו ראשון חייב בנזקי שני בין שנזק בגופו של ראשון ובין שהוזק בממונו של ראשון גופו כדין מזיק וחייב אף על כלים דשני דגופו לא משוינן [ליה] כדין בור וממונו [הוה ליה] בתורת בור וחייב על גוף ב׳ ופטור על כליו אם הוזק ממון בממון פטור דבור חייב בו נזקי אדם דאמרינן לעיל [כמ:] דכי דרשינן שור ולא אדם לענין קטלא אבל לענין נזקין חייב ופטר בו את הכלים ושני חייב בנזקי שלישי כדין מזיק היכא דהוזק בגופו של שני אבל לא בנזקי ממונו שאם ממונו של שני הזיק את השלישי בגופו אינו חייב אפילו תורת בור אין לו על הקדירות של השני להתחייב במה שהזיק ואפילו הזיק בגופו של שלישי: [ט] **מה נפשך.** דמשוית לממונו של ראשון בור וממונו דשני פטור: **אי נתקל פושע הוא.** והוי כמשליך תקלותיו ברה״ר משום הכי ממון ראשון חייב: **שני נמי נחייב.** אנזקי שלישי דעביד ממונו לגופו של שלישי: **ואי לאו פושע הוא.** ואנוס משוית ליה: **אפי׳ ראשון נפטר.** אפי׳ אנזקין דהזיק בגופו כ״ש בממונו [ו]: **ראשון ודאי פושע הוא.** דמנפשיה נפל אלכך גופו הוי כמזיק וממונו הוה ליה כורה בור ומחייב מיהא אגופו דשני [ז] וקסבר רבא דרבנן לא פליגי עליה דר״מ בנתקל פושע הוא כדאמרי לעיל [כט.] אבי דבתרתי פליגי אלא באפקר נזקיו הוא דפליגי אבל נתקל מעצמו פושע הוא לדברי הכל: **שני.** בנפילתו אנוס הוא אגופו מיהא מיחייב כמזיק בידים שהיה לו לעמוד ולא עמד: **אממונו פטור.** לגמרי ואפי׳ היה לו לעמוד: **דאמר ליה האי בירא לאו אנא כריתיה.** אלא ראשון ומפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס אמרן לעיל (דף כט.) דפטור: **מיתיבי כולן חייבין על מזקי גופן.** שהזיק גופן את אחרים בין בגוף בין בממון: **ופטורין על מזקי ממונן.** שהזיק ממונן את אחרים. וקס״ד השתא דלגמרי פטור להו אפי׳ הזיק הממון את גוף חבירו: **מאי לאו אפילו ראשון.** וס״מ נתקל לאו פושע הוא ואגופו הוא דמיחייב דהוה ליה לעמוד. ואע״ג דתחילתו אנוס חייב דבגופו לא משוינן ליה דין בור דימיא מפקיר נזקיו אחר נפילת אונס הוא אלא מזיק ממש הוא דאדם לא הוי בור אבל אממונו פטור: **לא לבר מראשון כו׳: אלא אמר רבא כו׳.** ע״כ רבא לא חייב הראשון בנזקי ממונו שהזיק בשני דלאו פושע הוא ולא מלק בין ראשון לשני אלא בנזקין שהזיק גופו והכי אמר רבא ראשון הוי גופו מזיק וחייב אפילו בנזקי ממונו של שני הואיל והיה לו לעמוד אבל שני אפילו היה לו לעמוד לא מיחייב כולה האי כראשון דראשון הוי פושע טפי משני אלכך ראשון ודאי הוי מזיק ושני מיסתייה אי משוית ליה לגופיה בור וחייב על נזקי גופו של שלישי אבל לא בנזקי ממונו דלא מלינו בור שחייב בו את הכלים ובריתא דקתני כולן חייבין על נזקי גופו דמשמע אפילו שני כגון שהזיק את גופו של שלישי: **הניחא לשמואל** איכא למימר דגופו של שני אית ליה תורת בור: **אלא לרב דאמר.** אי לא אפקריה לא הוה בור בשלמא ממון איכא למימר דמפקיר אינש אלא גוף מי מפקיר: **פרגמה רב אדא בר מניומי.** לבריתא דלעיל כגון שהוזקו כלים בכלים ועעולם מילתיה דרבא כדהוה שמעינן ליה מעיקרא דגופו דראשון ושני הוה כמזיקין בידים וחייבין על הכל ואפילו לשמואל דאמר דמידי דלא אפקריה הוי בור ה״מ בממון אבל בגופו אדם הוא ולא בור וחייב על נזקי כלים. וממונו של ראשון לשמואל בין אפקריה בין לא אפקריה הוי בור ולרב אי לא אפקריה חייב בכל ואי אפקריה הוי בור דנתקל מעצמו פושע הוא. וממונו של שני פטור אף על נזקי גוף השלישי דנזק המופקר על ידי אונס הוא וא״נ לא אפקריה שורו הוא וטפח באפיה שהרי אונס הוא. ומילתיה דרבא מתוקמא בין לרב בין לשמואל. ודקשיא לך בריתא דקתני שאפילו ראשון ממונו פטור היינו היכא דהוזקו כלים דשני בכליו דראשון דמיפטר משום דבור ניהו ולא חייב בו את הכלים ולרב בדאפקריהו ולשמואל אפילו לא אפקריהו והכי קתני כולן חייבין על נזקי שמזיק גופו ואפילו הזיק כלים דגופו דאדם מזיק הוא ופטורין על נזקי ממונן אם הזיק ממונן את כלי חבירו דאפילו ממון הראשון טפי מבור לא משוית ליה שאין לך פושע יותר מכוהה בור ופטר בו את הכלים אבל הזיק ממונו את הגוף יש מהן חייב ויש מהן פטור ראשון חייב ושני פטור. וגירסא הכי איתא אמר רבא ראשון חייב בנזקי שני בין בנזקי גופו בין בנזקי ממונו שני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו אבל לא בנזקי ממונו מה נפשך אי נתקל פושע הוא שני נמי ליחייב ואי נתקל לאו פושע הוא ראשון נמי ליפטר ראשון ודאי פושע הוא ושני אגופו מיחייב דהוה ליה לעמוד ולא עמד אממונו פטור דאמר ליה האי בירא לאו אנא כריתיה. ולא גרסינן הכא דהוה ליה בור מיתיבי כו׳ עד לבר מראשון והא כולן קתני כו׳ עד שני חייב בנזקי שלישי בנזקי גופו ולא בנזקי ממונו דהוה ליה בור כו׳ ולא גרסינן הכא האי בירא לאו אנא כריתיה וכו׳: **כשלדא.** כגבילה המושלכת למעבר הדרך ברחבה וממלאה את כל הדרך. שלדא גבילה כדאמרינן בעלמא שלדו קיימת (גדה דף כח.): **כחוטרא דסמיותא.** במקל של סומין שמגשש הסומא בו ופעמים שהוא מושיטו לרוחב הדרך ומגשש: **מתני׳ זה בא בחביתו כו׳.** ופגע זה בזה: **פטור.** שלשניהם רשות להלך: **היה בעל קורה ראשון כו׳ פטור.** שזה מהלך כדרכו והוא מיהר ללכת: **גמ׳**

תרוייהו

רבינו חננאל

ומותבינן עליה כולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממונן מאי לאו אפי׳ ראשון כו׳. וכיון דאיתותב, הדר אמ׳ רבא ראשון חייב בנזקי שני בין דאיתזק השני בגופו שלראשון בין דאיתזק בממונו שלראשון, שני חייב בנזקי שלישי אי איתזק בגופיה דשני. אבל איתזק בממונו שלשני לא. **האי בירא לאו אנא כריתה.** פי׳ גאון זק״ל, אלא ראשון הוא דחפרה שנתקל תחלה. פי׳ הראשון חייב לשני אם הוזק שני בממונו שלראשון בכליו דאינון כגון אבנו סכינו ומשאו שהניחן ברשות הרבי׳ שאם הוזק בהן אדם חייב כדאמרי׳ לעילא (לעיל כח. ב), וכל שכן אם הוזק השני (השני) בגופו שלראשון שהיה לו לעמוד ולא עמד, ואם אינו יכול לעמוד היה לו להזהיר ולא הזהיר. אבל שלישי בגופו שלשני חייב השני, שהיה לו לעמוד או להזהיר כמו שאמרנו ולא עשה לפיכך חייב, אבל הוזק בכליו שלשני פטור דאמ׳ ליה הלא המניח כליו ברשות הרבי׳ כאלו כרה בור ברשו׳ הרבי׳ וחייב, אלו הכלים לא השלכתים אני ברשו׳ הרבים, הראשון שנתקל עליו כאלו הוא השליכם. (פסק) **והא דרבא** הל׳ היא דלית מאן דפליג עליה ומסקנא כוותיה. אמ׳ **מר כולן חייבין על נזקי גופן ופטורין על נזקי ממונן.** הניחא לשמואל דאמ׳ כל תקלה בור הוא ולענין קטלא אמ׳ שור ולא אדם חמור ולא כלין אבל לענין נזקין אדם חייב וכלין פטורין. אלא לרב דאמ׳ אי דאפקרינהו הוו בור ואילא ממוניה נינהו וכשורו הן שחייב בזה ובזה גופו היכי מפקר ליה. תרגמה אבא בר מימי קמי רבינא שהוזקו כלין בכלין שיכול להפקירן. פי׳ כשלדא, כגון שפשט ידיו ורגליו לרוחבה שלדרך ופסקה מלעבר בה אדם. וכן חוטרא דסמוותא, פי׳ הסומא מגשש במטה שבידו הנה והנה בצדדין ובאן[ן]צע הדרך.

גליון הש״ס

רש״י ד״ה ראשון ודאי כו׳ וקסבר רבא כו׳. קשה לי הא רבא אמר סט״ו דב״מ האי כי דייסי והאי כי דייסי הכי דס״ל לרבא דלר״י נתקל לאו פושע הוא מדפטר בש״ס ועי׳ לעיל דף כח ע״ב תוספות ד״ה אמר רבא דלרבא דסבר דלר״י נתקל פושע ל״ל דהטעם דפטר בש״ס משום מקחז״ל אבל רבא דאמר האי כי דייסי מוכח דסבר דלר״י נתקל לאו פושע ולע״ג.

מוסף תוס׳

א. אלא לרב אמאי פטורין על נזקי ממונם של נזקי ממונם הזיקו, דגופן לא מיפקר ואינו נחשב בור. ר״פ. ב. וה״ק. ר״פ.

ג) עיין בר״ף והרא״ש וכמל המאור ובמלחמות פירושים אחרים. ד) [לעיל ג: ו. כח: לקמן מח.], ה) [לקמן לב. עיין שם], ו) לעיל מ:, ז) [חזור לע״א], ח) [ע״כ מע״א],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

תרוייהו כי הדדי נינהו. שניהן שוין בשבירתן שלף בעל חבית סייע בשבירתה: **הנפשות העושות.** ונופף ונופפת במשמע: **כרבוצה במהלכת.** דבעל קורה שעמד הוי משונה שאין דרך לפוף ברגל״ר: **הא סיועי בעיא.** דרבוצה במהלכת חייבת: **אלא מקשי נמי קשיא.** מתניתין לריש לקיש דאמר בעטה רובצת חייבת: **הא הוזקה ממילא.** מהלכת ברבוצה פטורה והכא קתני במתניתין דממילא חייב: **מתניתין דפסקה.** קורה לאורחא כשלדא שהיו לאשיה לרוחב הדרך הלכך אפילו ממילא חייב שאין דרך לבעל החבית לנטות: **לסגויי באידך גיסא.** הלכך טעמא דבעטה אבל ממילא פטור: **מתניתין.** דקא מסגי בעל הקורה כי אורחיה ואין כאן שינוי הלכך פטור אבל מהלכת שבעטה ברבוצה שינתה את דרכה ואימא לך דחייבת: **מתני׳ שינהן פטורין.** כדמפרש בגמרא: **גמ׳ מפני ארץ [נרשום].** מפרש לקמן: **הא מו למה לי [הפסקא] אחד רץ ואחד מהלך.** דרך שיה ומהלך לא שיה פטור שייהס לריש מבעיא: בוא

ואם עמד בעל קורה חייב. בגמרא מוקי דרמיא לקורה כשלדא כשלדא אי לא דמיא כשלדא פטור דאינבי ליה לבעל חבית כשלדא שעמד בעל הקורה לסגויי באידך גיסא כדי שלא יוזק אבל כי הוי כשלדא לא פסא בעל החבית דלא ידע בשעומד כשלדא אע״פ שגוף האדם רואה כשעמד מה שעמד כשלדא אין רואה אבל קשה דבסיפא [א] אם עמד בעל החבית אמאי פטור דחבית לא מסתבר דהוי כשלדא שהוא דבר קטן וה״ל לבעל הקורה לסגויי באידך גיסא כדי שלא יוזק בעל חבית דהא כשבעל חבית אחרון מוטל עליו לסגויי באידך גיסא כדי שלא [יוזק] כ״ש כשבעל קורה אחרון דאינבי ליה לסגויי באידך גיסא כדי שלא יזיק כדפי׳ (לעיל דף כג.) גבי כלב שנטל חברים ועוד דגם זה דוחק שהאדם רואה שהוא עומד ואין רואה שהוא עומד כשלדא וגראה לר״י דאורחא דמילתא הוא כשהולכין בעל חבית ובעל קורה זה אחר זה דאין האחרון יכול לעיין באותו שהולך לפניו כל שעה ולכך כי לא הוי קורה כשלדא יש לאחרון לנכת בתחלת הלוכו באידך גיסא כדי שלא יזיק או שלא יוזק ע״י עמידת הראשון אבל כשנוטל את הקורה כשלדא אין לאחרון להסתלק באידך גיסא בין שהוא בעל קורה בין שהוא בעל חבית ולכך אין פוסא אלא הראשון כשעמד ומיירי מתני׳ בין ריש בין סיפא שהקורה כשלדא[ב]:

תרוייהו כי הדדי נינהו. שאף בעל חבית מסייע בשבירתה שבדרך הלוכו הטיח חביתו בקורת חבירו וא״ת ואם כן ל״ל[ג] שלזה רשות להלך אפי׳ אין רשות לא לזה ולא לזה פטור בעל הקורה מטעם זה וי״ל דבא למעוטי אם היה בעל קורה רץ ובעל חבית מהלך אע״פ שבעל חבית עצמו הטיח החבית[ד] אע״ג דפטר במתני׳ אחד רץ ואחד מהלך[ה] היינו משום דקסבר שיש לו לרוץ ברה״ר אבל כשנוטל קורה על כתיפו אין לו רשות לרוץ א״נ מתניתין דאחד רץ ואחד מהלך מיירי בע״ש כדמוקי לה רבי יוחנן אי נמי י״ל דבא למעט במקום שאין לו רשות להלך כגון באחר בעל [הקורה] להלך אין לו לבעל חבית ליזהר ממנו[ו] מיהו[ז] כשעמד בעל חבית חייב בעל קורה אפי׳ שייסה ברשות כיון שעשה כל היזק דלוקח משום דתרוייהו כי הדדי נינהו פטרינן ליה ולא דמי לעמד בעל חבית דמתניתין דכיון שהוא ידע שבא אחריו בעל קורה ונשא כשלדא פסא בעמידה כדפי׳ במתני׳ ואי חבית נמי אייתי דהוא כשלדא אמי נמי שפיר: **איהו** קעביד מעשה. ומיהו לענין חטאת ולענין מלקות חייבת דרחמנא אחשביה להנאה מעשה: **דרמיא** בשלדא. וא״ת והלא בקדרין מחייב לעיל כשנתקל השני בראשון[ח] ולא אמרינן איבעי ליה לסגויי באידך גיסא והתם לא מיירי כשלדא דלא מוקמינן דפסקה לאורחא כשלדא אלא הכא מחמת הראשון נפלו כולם[ט] וי״ל כשנפל אין רואהו[י] ולא מצי א״ל איבעי לך לסגויי באידך גיסא: **איבעי** לה לסגויי באידך גיסא. שלא תהא נזוק וא״ת והא אפי׳ להזיק אית לה רשות לסגויי עלה וי״ל משום דהוי רגל ברשות הרבים[יא] ואבעיטו נמי לא מחייב משום דכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור[יב]: **והא** הכא דכמהלכת ברבוצה דמיא. תימה מאי ס״ד השתא וכי סובר הוא שאם שבר במתכוין שהוא פטור כמו בעטה מהלכת ברבוצה הא פשיטא לן בריש פירקין דשובר חייב דבאדם לא שייך כל המשנה כו׳[יג] וי״ל דס״ד כי היכי דבמתני׳ פטרינן בעל הקורה לפי שבעל חבית גורם לו בעמידתו שאין לו לבעל קורה ליזהר שמא יעמוד בעל חבית ה״ג פרה רבוצה גרמה לה למהלכת שתבעוט בה[יד] ואין לבעל הפרה ליזהר שמא תמצא פרה רבוצה ברשות הרבים ותבעוט בה פרתו ומשני דבשביל שרבצה לא גרמה לה בכך שתבעוט בה דהכי דאית לך רשות לסגויי עלאי לבעוטי כי לית לך רשות: **שנים** שהיו מהלכין וכו׳ והזיקו זה **את** זה פטורין. שכל אחד גרם לעצמו חבלה זו ולא הזיקו [א] ממש במתכוין אלא כלומר הוזקו זה בזה כדאמרי׳ בהפרה (לקמן דף מח: ושם[ט]) שנייסה ברשות שנייסה שלא ברשות הזיקו זה את זה חייבין הוזקו זה בזה פטורין: ונמצה

[א] אמאן דאמר אם עמד בעל הקורה חייב. ר״ש. [ב] דקתני ראשון חייב בנוקי שני. ר״ש. [ג] דמשמע דאם עמד בעל הקורה לא חייב הנאה. ר״ש. [ד] דאם עמד בעל הקורה אינו חייב אם עמד בעל חבית. ר״ש. [ה] דאם עמד בעל הקורה אינו חייב אם עמד בעל חבית. ר״ש. [ו] דאם עמד בעל הקורה אינו חייב אם עמד בעל חבית. ר״ש. [ז] דאם עמד בעל הקורה אינו חייב אם עמד בעל חבית. ר״ש. [ח] דאם עמד בעל הקורה אינו חייב אם עמד בעל חבית. ר״ש. [ט] דאם עמד בעל הקורה אינו חייב אם עמד בעל חבית. ר״ש. [י] דאם עמד בעל הקורה אינו חייב אם עמד בעל חבית. ר״ש. [יא] דאם עמד בעל הקורה אינו חייב אם עמד בעל חבית. ר״ש. [יב] דאם עמד בעל הקורה אינו חייב אם עמד בעל חבית. ר״ש. [יג] דאם עמד בעל הקורה אינו חייב אם עמד בעל חבית. ר״ש. [יד] דאם עמד בעל הקורה אינו חייב אם עמד בעל חבית. ר״ש.

מסורת הש״ס

א) לעיל כ. כד:, ב) [לעיל לא: ע״ש], ג) [לעיל כד:], ד) [ע״ כ״ש לקמן מח: ד״ה מחיצין], ה) [שבת מו. וש״נ], ו) שם קיט. ע״ש, ז) [ד״ה שייסה],

תורה אור השלם

1. כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם:

ויקרא יח כט

הגהות הב״ח

(א) בבשנה והזיקו זה את זה. נ״ב הייט הוזקו זה מה שלא בכוונה אבל הזיקו בכוונה מייב כן פכ״ש דף מח ע״ב ע״ש:

הגהות הגר״א

[א] תוס׳ ד״ה שיש כו׳ ולא הזיקו כו׳. נ״ב וכרמ״ה כתב דהזיקו ממש ופטורים הואיל תרוייהו עבדי מעשה:

מוסף רש״י

בעטה מהלכת ברבוצה פטורה. ואע״ג דבה״ר מיינם, הכא פטורים דכל המשנה כגון זו שבשלה בה״ר, וכא אחר כו׳ (לעיל כ.) דלא היה לה לרבון בה״ר (לעיל כד:). כשלדא. מגבילה המושלכת לעבר הדרך בתחבה וממלאה את כל הדרך, שלדא גבילה, כדאמרינן בעלמא שלדו קיימת (לעיל לא:). והזיקו זה את זה שניהן פטורין. במקרן לא שני לן בין מתכוין לשאין מתכוין, והא דתנן שיש שהיו מהלכין בה״ר והזיקו זה את זה פטורין, הכוונ הזיקו הוזקו הוא, ולא לא כלשמיה (לקמן מח:). הלכה כסתם משנה. רבי הוא סידר המשנה וכשהלכה דבריי חכם ושרו בעניני שנהן סתם ולא הוכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהא שניה מפי ימיד ונמלאן כאלו נשנו מפי המרובים ועשנו כמותן (ביצה ב:).

מוסף תוס׳

א. כשהיה בעל חבית ראשון. ר״ש. ב. מתחלת הלוכו, וידע [בו] בעל החבית שהיה ראשון. ר״ש. ג. טעמא. ר״ש. ד. הואיל והוא רץ שלא ברשות. מיומ״ע. ה. ואפי׳ למאי דבעי לאוקומי דלא כאיסי לא משום דפטר ליה תנא דמתניתין גם כשהוא משנה אלא. ר״ש. ו. וחייב בעל הקורה אע״ג דכהדדי נינהו. ר״ש. ז. השתא משמע דדוקא כשבעל החבית בא כנגדו הוא דפטור בעל הקורה משום דכהדדי נינהו, אבל.

רבינו חננאל

זה בא בחבירתו וזה בא בקורתו. הא דבעא רבה בר נתן מרב הונא המזיק את אשתו בתשמיש המיטה מהו, אפשטא דאע״ג דתרוייהו אית להו הנאה, איהו לחודיה קא עביד מעשה, ואם הזיקה חייב דאמ׳ ליה איבעי לך לעיוני. **היה בעל קורה ראשון ובעל חבית אחרון.** אמ׳ ריש לקיש ב׳ פרות ברשו׳ הרבי׳ אחת רבוצה ואחת מהלכת, בעטה מהלכת ברבוצה פטורה, רבוצה במהלכת חייבת. ליט׳ מתני׳ מסיינא ליה, רישא לסיפא וסיפא לרישא. רישא דקתני אם עמד בעל הקורה חייב, דכיון שעמד בעל הקורה כרבוצה במהלכת דמי, וקתני חייב כריש לקיש. ומתמהינן, והא סיינא בעייא ביעטה ודאי דאמ׳ לך לא מסתייך דרבצת ברשו׳ הרבים אלא תבעט עלי, אלא מקשה קשיא טעמ׳ דבעיטה ולפיכך חייבת, הא לא ביעיטה אלא הוזקה מהלכת ברבוצה פטור. והא מתני׳ שבירת החבית בקורה דממילא היא וחייב. ופריק מתני׳ דרמיא כי שורא, עמד בקורה לרוחב הדרך ופסק הדרך, הכא (נמי) [נהי] דרבעה פרה בחד גיסא, איבעי ליה לסגויי באידך גיסא. סיפא לימא מסיינא ליה לרישא דריש לקיש, היה בעל חבית ראשון כו׳. **כיון דאמרי׳ כיצד הרגל מועדת** (לעיל כ, א) בהא שמעתא דריש לקיש, ר׳ יוחנן אית ליה הא דריש לקיש, ש״מ דהילכ׳ כוותיה (פסק). **ודברי** (לעיל כד, ב) רבא ורב פפא דאמ׳ אנא פליגנא עליה לא משגחינן ביה. ויש אומ׳ כיון דרבא בתרא הילכת׳ כוותיה. **מתני׳. שנים שהיו מהלכין ברשות הרבים אחד רץ ואחד מהלך או שהיו שניהן רצין והזיקו זה את זה פטורין.** אוקימ׳ בערב שבת בין השמשות, והכי קתני בד״א בערב שבת בין השמשות אבל בחול אחד רץ ואחד מהלך זה שרץ חייב. ואפי׳ בחול שניהן רצין פטורין. אמ׳ ר׳ יוחנן הלכה כאיסי דתניא איסי בין יהודה אומ׳ רץ חייב מפני שהוא משנה ומודי איסי בע[ערב] שבת בין השמשות שהוא פטור מפני שהוא רץ ברשו׳. מאי ברשות, פי׳ ברשות מצוה, כי׳ חגיגה

עין משפט נר מצוה

נג א מיי׳ פ״ו מהלכות חובל ומזיק הל׳ ז סמג עשין ע טוש״ע ת״מ סי׳ שעט סעיף ב:

נד ב ג ד ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ג:

נה ו ז מיי׳ שם פ״ד הלכה י סמג שם טוש״ע ת״מ סי׳ תכא סעיף יב וטוש״ע ת״ס״ע סי׳ פג סעיף ב:

נו ח מיי׳ פ״ב מהלכות נזקי ממון הלכה כ סמג עשין סז סא טוש״ע ת״מ סי׳ שפט סעיף ב:

נז ט מיי׳ פ״ו מהלכות חובל ומזיק הל׳ ט סמג עשין ע טוש״ע ת״מ סי׳ שעח סעיף ח:

נח י מיי׳ שם טור ש״ע שם סעיף ז:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ונתזה בקעת וטפחה לו בפניו. לא גרסינן ומת דהא [א] מוקי לה לענין מרבעה דכריס [ב]: **זה שלדעת חבירו נכנס.** משמע דאיירי כשראהו נכנס וא"א בשלא ברשות אמאי פטור כיון שראהו שנכנס הא אמרינן כפ' הפרה (לקמן מח. ושם ד"ה היקזו) הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות דאפי' בעל הבית הזיקו חייב אי הוה ידע ביה [ג] ואפילו שלא בכוונה דומיא דלא הוה ידע דפטור התם וי"ל הא דקתני ריש"א פטור היינו מד' דכריס אבל נזק חייב וכן פי' בקונטרס [ד] א"נ כולה בריית"א בשלא ראהו [ה] מ"מ חשיב לדעת חבירו שהיה לו לידע שלא על חנם שאל ממנו רשות אלא משום שרוצה ליכנס: **דלא** סגי ליה בגלות. ות"ת והא תנן בהו הן הגולין (מכות ח.) הזורק אבן לחצרו והרג אם יש לו רשות ליכנס ליכנס לשם גולה ואם לאו אינו גולה ואמאי גולה כשנכנס ברשות [ו] וי"ל דהתם [ז] מיירי כגון שיש לו דרך בתוכו או במכר או בתפנה או בשאלה או בשכירות שאין בעל החצר יכול לעכב עליו [ח] אבל הכא מיירי בחדש שבשאל רשות ליכנס לפי שעה דידע הוא שיכנס לחצר כיון ששאל ממנו רשות לכתי הוי קרוב למזיד: **מיתיבי** הזורק אבן לרה"ר והא הכא דשוגג קרוב למזיד.

ברישא אלו הן הגולין (מכות דף ז:) דריש בשגגה פרט למזיד ומוקי לה באומר מותר וקרי ליה מזיד משום דאומר מותר קרוב למזיד והא דלא מייתי הך משנה התם דלא משמע ליה לדמויי האי קרוב למזיד לההוא אבל הכוא דלעיל לא הוי קרוב למזיד טפי מהאי והא דפריך בגמ' אהך משנה במכות והא מזיד הוא ומשני בשאומר כותלו וכולה סוגיא דהכא קרוב למזיד ולא אתיא הכיא סוגיא כמאן דאמרי דר' יוסי בר חנינא אריש: **חייב בארבעה דברים.** פי' בקונטרס כיון דחזייה דעייל איבעי ליה לעיויי וקשה לריב"א דאם ראה היה לו להתחייב גלות אע"ג דלא נתן לו רשות ליכנס מידי דהוה אמקרבב בו לגאת גבי נפח בסמוך דחייב גלות אאחר דלא הוי שוגיא דגברי ואע"פ שנכנס ברשות כיון שעתה מקרבב בו לגאת הוי כשלא ברשות וי"ל דשאני התם כיון שתחילת כניסתו ברשות לפיכך באחר יש לו לחוש שמא לא יצא ודמי טפי ליער כי בוטח הוא שלא למהר לגאת כיון שנתן לו רשות ליכנס ליכנס לנפח לעיין אם יצא אם לאו אבל הכא שתחלת כניסתו שלא ברשות אין לו לחוש כל כך [יא] ולא דמי ליער והכיא דאיכא מיירוטלמי דגר' א"ר יוסי בר חנינא היה עומד ומבקע עצים בחילרו ונכנס פועל לתבוע שכרו ונתזה בקעת והזיקו חייב ואם מת אינו גולה לפי שאין דומה לעיר והתניא דלא דהא דאמר ר' יוסי בר חנינא כשראהו ומה דתני ר' חייא בשלא ראהו הרי משמע אפי' דראהו פטור מגלות כיון דנכנס שלא ברשות אע"ג דמקרבב בו לגאת מחייבינן גבי נפח היכא דנכנס ברשות וכי דחי בירושלמי ומוקי דר' חנינא [יב] כשאומר לו הכנס ודאי צריך להעמידה כשלא ראהו דלא תקשה דנפח על מה שהוא פטור מגלות: **מאן** דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא. משמע דיותר הרישא קרובה לאונס ממה שהסיפא קרובה למזיד ותימה אי מטעם אונס פטור מגלות כ"ש שהיה לו ליפטר מארבעה דברים כדמוכח לעיל בסוף פרק שני (דף כו:) בהכיר בה ושכחה דפטור מארבעה דברים וחייב גלות וי"ל דלאו מטעם אונס פטר ליה הכא אלא לפי שאין דומה ליער כשנכנס שלא ברשות והא דקאמר כל שכן הרישא משום דדמי טפי ליער מרישא וכן פירש בקונטרס [יב]:

[א] בואו ונצא לקראת כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת כלה מלכתא רבי יוסי בר חנינא [ב] מתעטף וקאי ואמר בואי כלה בואי כלה. **מתני'** [ג] המבקע [ד] [ה] ברה"ר והזיק ברה"י ברה"ר והזיק ברה"ר ברה"י והזיק ברה"י אחר חייב: **גמ'** וצריכא דאי תנא המבקע ברה"י והזיק ברה"ר משום דשכיחי רבים אבל מרה"ר לרה"י דלא שכיחי רבים אימא לא ואי תנא מרה"ר לרה"י משום דמעיקרא שלא ברשות עביד אבל מרשות היחיד לרה"ר דברשות עביד אימא לא ואי תנא הנך תרתי הא משום דשכיחי רבים והא משום דשלא ברשות אבל מרה"י לרה"י אחר דלא שכיחי רבים ומעיקרא ברשות אימא לא צריכא: ת"ר הנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות ונתזה בקעת וטפחה על פניו ומת פטור ואם נכנס ברשות חייב מאי חייב א"ר יוסי בר חנינא חייב בד' דברים ופטור מגלות לפי שאין דומה ליער יער זה לרשותו נכנס וזה לרשותו נכנס זה לרשות חבירו נכנס אמר [ו] רבא ק"ו ומה יער זה לדעתו נכנס וזה לדעתו נכנס נעשה כמי שנכנס לדעת חבירו וגולה זה שלדעת חבירו נכנס לא כל שכן אלא אמר רבא מאי פטור מגלות דלא סגי ליה בגלות והיינו טעמא דרבי יוסי בר חנינא משום דהוי ליה שוגג קרוב למזיד מתיב רבא [ז] הוסיף לו רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידו והא הכא דשוגג קרוב למזיד הוא דאיבעי אסוקי אדעתיה דמייתי אינשי בחדא רצועה וקתני הרי זה גולה אמר רב שימי מנהרדעא דטעי במנינא [ח] טפח ליה רבא בסנדליה אמר ליה אטו הוא מני והתניא [ט] הגדול שבדיינין קורא והשני מונה והשלישי אומר הכהו אלא אמר רב שימי מנהרדעא דטעה דיינא גופיה מיתיבי [י] הזורק את האבן לרה"ר והרג הרי זה גולה והא הכא דשוגג קרוב למזיד הוא [יא] דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה דברה"ר שכיחי אינשי וקתני הרי זה גולה [יב] אמר רב שמואל בר יצחק [יג] בסותר את כותלו איבעי ליה עיוני בסותר בלילה [יד] בלילה נמי איבעי ליה עיוני [טו] בסותר את כותלו ביום לאשפה האי אשפה ה"ד אי דשכיחי רבים מזיד הוא ואי לא שכיחי רבים אנוס הוא אמר רב פפא [לא צריכא אלא] [טז] באשפה העשויה להפנות בלילה ואינה עשויה להפנות ביום ואיכא דמיקרי ויתיב מזיד לא הוי דהא אינה עשויה להפנות ביום אנוס נמי לא הוי דהא איכא דמיקרי ויתיב רב פפא משמיה דרבא מתני לה ארישא [יז] הנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות ונתזה לו בקעת וטפחה לו על פניו ומת פטור אמר רבי יוסי בר חנינא [יח] חייב בארבעה דברים [יט] ופטור מגלות מאן דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא ומאן דמתני לה ארישא אבל אסיפא [כ] כיון דברשות חייב גלות ומי חייב גלות והתניא הנכנס לחנותו של נפח ונתזה ניצוצות וטפחה לו על פניו ומת פטור ואפילו נכנס ברשות הכא במאי עסקינן בשוליא דנפחי שוליא דנפחי למקטלא קאי כשרבו מסרהב בו לצאת ואינו יוצא ומשום דרבו מסרהב בו לצאת למיקטליה קאי כסבור יצא אי הכי אחר נמי אחר

[א] בואו ונצא לקראת כלה מלכתא. כלה מלכתא ושבת מלכתא. [ב] המבקע. [ג] ברה"ר והזיק ברה"י ברה"ר. [ד] ברה"ר והזיק ברה"ר. [ה] ברה"ר והזיק ברה"ר. [ו] ר' יוסי בר חנינא. [ז] הוסיף לו רצועה אחת ומת הרי זה גולה. [ח] בחדא רצועה. [ט] הגדול שבדיינין קורא. [י] הזורק את האבן לרה"ר והרג הרי זה גולה. [יא] דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה. [יב] אמר רב שמואל בר יצחק. [יג] בסותר את כותלו. [יד] בלילה. [טו] בסותר את כותלו ביום. [טז] באשפה העשויה להפנות בלילה ואינה עשויה להפנות ביום. [יז] הנכנס לחנותו. [יח] חייב בד' דברים. [יט] ופטור מגלות. [כ] כ"ש ארישא. [יא] ולא דמי ליער. [יב] ה"ק. [יג] אמר רבה ק"ו ומה יער. [יד] בלילה. [טו] בסותר. [טז] באשפה

אחר ליה ליה אימסח. דנפח עליה והוה ליה לאסוקי אדעתיה שמא לא יצא: **וחייב בד' דבריס.** דהוה ליה פושע שזרק למקום שבני אדם מצויים: **מאן דמסני אסח.** חייב בארבעה דבריס: **לו שכן אקמייסח.** הנכנס לחנותו של נגר דכיון דחזייה דעייל איגבי ליה לעיוני: **בביס.** בביתו ולא בשוק: **מתני' במוסר.** שמין מה הזיקו של זה יותר על נזקיו של זה ובאותו מותר משלם מי שהזיק יותר את החלי: **מועד בפס משלם במוסר.** כלומר אם הוא הזיק את הפס יותר משהזיקו פס: **גמ' דמשפט הזה יעשה לו.** רבנן לא דייקי הזה דמייתי ליה לדרשה כדלקמן: **כך משפט שור באדם.** דהאי קרא בשור באדם כתיב או בן יגח וגו': **לפחתון ולא בעליון.** משפט התחתון משפטי במועד וקרא קמא בפס. רבי עקיבא הזה דייק לומר דיגא דעליון האי קרא מיירי: **יכול.** פס שחבל באדם יהא כמועד לכל דבריו אפי' לשלם מן העליה: **מגופו משלם.** ואם אינו שוה כנגד כל החבלה יפסיד ניזק ואינו נוטל אלא השור: **לפוטרו מארבעה דבריס.** דהכי משמע משפט זה יש לו לשלם נזק שלם [ה] ולא משפט אדם החובל בחבירו: **הני מילי לאודיה.** משום דלא חסר ביה ממונא: **אבל רפוי ושבח.** דחסר ביה ממונא אימא כי נזק גינהו ומיחייב: **קמ"ל.** יתורא: **מתני' נוטל את השור.** דהיינו אלא נזק: **גמ' יוסף שור.** המזיק בב"ד ויתן לו מזיק מעות דמי השור שהוא אלא נזקו. ובשור מנה שנגח לשור מאתים ואין הנבילה שוה כלום קמיירי: **הוא נוטל השור.** השור עצמו יקח. ולקמן מפרש מאי ביניייהו: **שוויין גינהו.** בהשוה שור דמשתעי ביה קרא שויהו רחמנא שוויין וקרא משתעי בשור מאתים שנגח לשור מאתים כדתנן במתניתין [לד.] זהו שור שתמות בתוקה הלכך הכא דמזיק אינו שוה אלא מנה נוטל את השור: **הקדישו ניזק אינייהו.** לרבי ישמעאל לא קדיש ליה לרבי עקיבא קדיש: כיון

והוציא הלה את ראשו. לא דמיא להיה מתמיו כריס וכסתות דשלהי מילד הרבה (לעיל כו:) [א] אלא לו לאחוב שיסלקו הכריס ושבדו הכליס: **אי דשביח בשוקא מאי טעמא דאחרים.** פירוש ימתינו עד שימצאהו בשוק חוץ לבית ואית ספרים דגרסי אי דשביח במתא דכיון שאין רגיל לצאת חוץ מעיר הרבה פעמים ימצאהו חוץ לביתו אבל לא שביח במתא בעין רוכל המחזר בעיירות יש לחס רשות לינכנס שלא יגך לו:

בגברא דשביח **ולא** שביח. אי שביח פשיטא ליה דקוס אדוכתך משמע ואי לא שביח א"כ ואלא עול תא משמע: **תניא** כמ"ד קום אדוכתך משמע. [ב] וע"כ בשביח ולא שביח אלא בשביח זה לא היה קורא נכנס ברשות דפשיטא דקוס אדוכתך משמע: **שני** שוורים תמים שחבלו זה בזה כו'. תימה דכולה מתניתין שאין גריכה היא [ג] וי"ל דלרבי עקיבא אצטריך [ד] שלא תאמר כיון דאית ליה יומלנו הסור ליקח אם כן שורו של זה קרוי לזה [ה] ואם הקדישו קדוש [ו] קמ"ל דלא אמרינן הכי [ז] ואפילו לרבי ישמעאל נמי נ"מ אם נאבד האחד שלא יאמרו הבעלים [ח] אגבה כל אלי מזקי משלך ואתה תפסיד מזקך שנאבד שורי שמשלם מגופו [ט]:

ורבנן הזה למה לי לפוטרו כו'. וא"ת לרבנן כמשפט [י] למה לי דבלא כמשפט יודעינן דתם באדם משלם ש"כ דמהיכא תיתי לשלם נ"ש [יא] וי"ל דכיון דהזה אצטריך למכתב לפוטרו מארבע' דבריס אי לא כמשפט שור בשור לא הוה דרשינן הזה לפוטרו מארבעה דבריס אלא הוה דרשינן הזה כרבי עקיבא הזה כתתמון ולא בעליון דהכי מסתברא טפי: **לפוטרו מארבעה דברים.** תימה מכמשפט שור בשור כך משפט שור באדם שמעינן ליה וי"ל דזה אין נלמוד [יב] משום דגבי שור לא שייכי ארבעה דבריס דלער ובושת ליכא ורפוי [יג] ושבח הוי בכלל נזק דכשמוהו כמה היה שוה מתחילה וכמה הוא שוה עכשיו אם ילה בעליו לא ירפאהו אלא ימכרהו מיד ויקנה אחר ממלא כשמשלם לו [יד] יכול לקנות שור בשלו [טו] אבל אדם על כרחך לריך לרפאות עצמו ושבח גמי מיהא: **הוה אמינא צער לחודיה.** יש ספרים דגרסי לער [טז] ובושת אבל רפוי ושבח לא וא"ת מהיכא תיתי לייתב ליה [יז] אי [יח] מקו"ו דאדם שאין משלם כופר מה לאדם שמשלם לער וי"ל דלא שייך ביה פירכא דמאי דכתיב באדם שמשלם רפוי ושבח אין אלא גלוי מילתא בעלמא שכל זה תחיב נזק ונזק מליגו בהדיא בקרא שהשור משלם:

הקדישו ניזק **איבא** בינייהו. ה"מ למימר דלמר יכול לסלקו [יט] ולמר אין יכול לסלקו וכן מכרו מזיק דלרבי ישמעאל מכור לרדיא כדאמרינן בשמעתא [א] ולרבי עקיבא אין מכור [יא] וכן שיבח מזיק אי כיחס מזיק כדאמרינן לקמן ומילי טובא דדרים בשור שנגח הרבעה ומשכה (דף לו:) נמי איכא בינייהו אלא חד מיניייהו נקט [יב]: **איבא** בינייהו. דלרבי ישמעאל אין קדוש ואם תאמר ואמאי אין קדוש לומר דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף נ:) [יג] למפרע הוא גובה [יד] וי"ל דלמאן דאמר למפרע הוא גובה היינו היכא דגבאו לבסוף אבל הכא אם נתלהב ניזק לבסוף לקבל המעות ולא גבאו לרבי ישמעאל אין קדוש ומכל מקום לרבי עקיבא קדוש דשותפין גינהו

מסורת הש"ס

(א) מכות ח., ב) לעיל ה. [לקמן מב:] עכלין יד:, ג) [לעיל כו.], ד) [לקמן לד. לו.], ה) [רש"ל מה"ז], ו) לשון תוספות שבת ופס הקדיש כל אחד שורו של חבירו כנגד כל אחד מקו קדוש קמ"ל דלא אמרינן הכי אלא כנגד אלי מזיק המותר מהכרס"ל, ז) [ע' תוס' לקמן מב. ד"ה גמ'], ח) [וכ"כ תוס' ב"ב ה: ד"ה ואפי'],

תורה אור השלם

1. וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַּיַּעַר לַחְטֹב בַּעֲצִים וְנִדְּחָה יָדוֹ בַּגַּרְזֶן לִכְרֹת הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רֵעֵהוּ וָמֵת הוּא יָנוּס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵלֶּה וָחָי: דברים יט ה
2. אוֹ בֶן יִגָּח אוֹ בַת יִגָּח בַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יֵעָשֶׂה לּוֹ: שמות כא לא
3. וְאִישׁ כִּי יִתֵּן מוּם בַּעֲמִיתוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יֵעָשֶׂה לּוֹ: ויקרא כד יט
4. וְכִי יִגַּף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ וָמֵת וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת הַמֵּת יֶחֱצוּן: שמות כא לה

הגהות הב"ח

(ה) גמ' כלומ' בלבו של בעל הבית ומת פטור. נ"ב היינו מכופר אבל מ"מ אסור הוא בפקילה כדלעיל דף כג ע"ב:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לפוטרו וכו' ושבת הוי בכלל נזק. עי' ביטון דף מב ע"ב תוס' ד"ה ושור: ד"ה הוה אמינא וכו' מק"ו דאדם שאין משלם כופר. כלעיל דף כו ע"א:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה הקדישו כו' ולר"ע אין מכור. נ"ב ומע"ש כתב דגם לר"ע מכור (ועי' בהגר"א ריש סימן מז):

מוסף תוס'

א. דפטור. רשב"ם. ב. וא"ת היכי מייתי תניא נמי הכי דילמא הך ברייתא מיירי בשכיח בשוקא, וי"ל. ג. דפשיטא שלא ישלם אלא המותר. כ"מ. ד. [ז]לאשמעינן דאף קודם העמדה בדין לא מחייבי זה בזה אלא המותר. ר"פ. ה. [ז]ס"ד דאם הקדיש כאו"א שורו של חברו כנגד כל חצי נזקו שיהא קדוש. ר"פ. ו. [ז]לא יהא קדוש אלא כנגד המותר. ר"פ. ז. של אותו שור שנאבד. ר"פ. ח. קמ"ל דלא מחייבי כלל זה לזה אלא המותר. ר"פ. ט. נמי. ר"פ. י. למימר כמשפט שור בשור. ר"פ. יא. דאי משום הזה, הא אפיקתיה לפוטרו מד' דברים. ר"פ. יב. מכמשפט שור בשור. ל"פ. יג. דמי הפחת. ר"פ. יד. מ"ש: בריא כשלו. טו. הא מדמצרכינן אדם באדם קרא לנזק וריפוי ושבח ובושת מכלל דריפוי ושבח לאו בכלל נזק. ר"פ. טז. בזזוי. ר"פ. יז. דשותפי גינהו לגמרי. מא"ס בשיטמ"ק, ואפי' קודם העמדה בדין אינו מכור כלל, לפי שכשיעמוד בדין מיד הוא נחלט בלא חלטות ב"ד, ואיגלאי מילתא למפרע דליניזק הוי גופא דתורה. מא"ל. יח. דבעל חוב. ר"פ. יט. ואם הקדיש המלוה שיעבודו הקדיש. ר"פ.

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ו מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ה סמג עשין פה:
סח ב מיי' פ"א מהל' חובל ומזיק הל' יט סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף ל:
סט ג ד מיי' פ"י מהל' מקו' ממון הל' יא וט"ס במ"מ סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' שפט סעיף י הסג"ל:
ע ה מיי' פ"ט שם הל' יד סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' תכ:
עא ו ז מיי' שם טוש"ע שם:
עב ח (מיי' פ"א מהל' חובל ומזיק) סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף יג:
עג ט מיי' פ"ז מהלכות מקו' ממון הלכה ג סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' תה סעיף ה:
עד י מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הלכה ג סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שמח סעיף ה:
עה כ ל מיי' פ"ז מהל' מקו' ממון הלכה ג סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' תה סעיף ה:
עו מ מיי' פ"ט שם הל' יב וט"ס סמג עשין פו טוש"ע ח"מ סי' תא סעיף ה:

מוסף רש"י

ומצא את רעהו ומת. שהיה תכהו שם בשעה שהרגים זה הנגחן חייב (ערכין ל:) משמע שהוא שם ומצאו נשירת נפל הכתיב, פרט לממציא את עצמו. אמרי כן הוא שלא הלה את ראשו מן החלון וקיבל האדם במכתו (מכות ח.) שפטור זה מגלות (ערכין שם). אף תם שחבל באדם. אם תבל אדם בשור תם ותם באדם כמאי ד"ל מחבלה שחבל שור באדם יותר מחבלה שחבל אדם בשור, משלם בעל השור אותו עודף (לעיל ה.) משלם במותר נזק שלם. בעל השור משלם אותו מותר נזק שלם (ערכין יד:). איש בעמיתו. הוי בדין בתינת מומין, ולא שור בעמיתו. שלו בעליו (לעיל כו.).

רבינו חננאל

רב זביד מתני אהא (מכות ח. א) ומצא פרט לממציא עצמו מכאן אמ' ר' אלעז' בן יעקב משיצתה אבן מידו הוציא הלה את ראשו וקיבלה, פטור מגלות וחייב בד' דברין. מאן דמתני אהא חייב בד' דברים, כל שכן אקמייתא דודאי חייב. ומאן דמתני לה אקמייתא, אבל אהא פטור לגמרי מד' דברין וחייב, וכדרבא דאמ' בסוף פ' כיצד (לעיל כו. ב) היתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בה מעולם ועמד ונפלה, לענין נזיקין חייב, לענין ד' דברין פטור. ואפי' אנוס חייב בנזק הכין דאמור רבנן בהדיא פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד ועל האונס כרצון. ת"ש פועלין שנכנסו לתבוע שכרן מבעל הבית כו'. סוגייא דשמעתא, פועל שבא לתבוע שכרו מבעל הבית ונכנס בלא רשותו שלבעל הבית והזיק בהמבחו שלבעל הבית, ואפי' אם מת, פטור בעל הבית, וכל שכן זולתי פועל. ואם אמ' לו בעל הבית הכנס ונכנס והזיק, בעל הבית חייב. ואם הוא בעל הבית שהוא פעמ' מצוי בשוק פעמ' אינו מצוי בשוק, ובא ועמד בשער וקראו לבעל הבית והשיבו ואמ' לו אין ונכנס והזיק, פטור בעל הבית שלא היה לו להיכנס, דאין לאו משמע עול אלא קום אדוכתיך משמע, ותניא הכי סתמא דתניא, פועל

שנכנסו לתבוע שכרו מבעל הבית ונגחו שורו שלבעל הבית ומת פטור אע"פ שנכנס ברשות. ברשו' אמאי פטור, אלא לאו כגון דקרא אבבא ואמ' ליה אין, ועל והזיק, פטור. ש"מ אין קום אדוכתיך משמע, ש"מ. **ב' שוורים תמים שחבלו זה בזה משלמין במותר חצי נזק כו'. אדם בתם ותם באדם, אדם בתם ותם באדם, אדם בתם משלם במותר חצי נזק. אדם בתם משלם במותר נזק שלם. אדם בתם שחבל באדם משלם במותר נזק שלם. ת"ר**

או בן יגח או בת יגח כמשפט הזה יעשה לו (שמות שם, כא), **כמשפט שור בשור כן משפט אדם באדם כו'.** פרשה זו תחילתה וכי יגח שור את איש מפרש בתם (שמות שם, כח), ואם שור נגח הוא מתמול מפרש במועד (שמות שם, כט). בתם הוא אומ' ובעל השור נקי, ובמועד כת' וגם בעליו יומת, אם כופר ישות עליו (שמות שם, ל). הנה במיתה פירש דין התם דיין המועד, לנזקין לא פירש. כשחזר וכתב או בן יגח או בת יגח, למאי אתא, לדברי הכל לנזיקין הוא דאתא. ת"ק סבר כמשפט הזה יעשה לו, כמשפט נזקי שור בשור, תם חצי נזק מועד נזק שלם. אף שור שהזיק אדם, תם חצי נזק מועד נזק שלם, כן יעשה לו. ור' עקיבה אומ' אם כן הוה ליה לקרא לומ' כמשפט יעשה לו. מאי טעמ' כת' הזה, ללמדך שזה דין כתחתון ולא כעליון. לפי שבתחילת הפרשה תורת התם והוא נקרא עליון, ואחריו כתי' ואם שור נגח הוא, המועד והוא הנקרא התחתון שזה אחרי דין כתי'. דייק ר' עקיבה הזה, הסמוך לו, והוא תורת התחתון והוא המועד. יכול ישלם מן העלייה, כיון שאע"פ שהוא תם באדם משלם נזק שלם כמועד נדין אותו בכל דבר כמועד, ת"ל יעשה לו, מגופו משלם ולא מן העלייה. ורבנן דפליגי עליה דר' עקיבה אמ' הזה, כשם שאין בזה ד' דברין אלא כופר בלבד, כך אין שור באדם משלם ארבעה דברים אלא נזק בלבד. ור' עקיבה נפקא ליה מאיש בעמיתו (ויקרא כה, יט), איש בעמיתו משלם ארבעה דברים ולא שור ד' דברים, בעמיתו ממעט השור מלשלם ד' דברין. ורבנן מאיש בעמיתו הוה אמינא צער לחודיה דהכין כתי' מום, ומום צער לחודיה משמע, אבל ריפוי שבת ובשת אימא כנזק דמי וליתן לה, קמ"ל. (פסק) **והילכת'** כרבנן דגרסי בתחלת פרקין קמא (לעיל ה, א) תבריה ר' עקיבה לגזיזתה. **מתני'.** שור שוה **ק'** שנגח לשור שוה ר' ואין הנבלה יפה כלום נוטל את השור. מתני' ר' עקיבה, **תניא יושם השור בב"ד דברי ר' ישמעל, ר' עקיבה אומ' הוחלט השור.** קסבר ר' עקיבה שוחפי גינהו, וכי כתי' (שמות כא, לה) ומכרו את השור החי וחצו את כספו, לגיזק ומזיק מזהר להו רחמנא, והרשות ביד הניזק למכור שו' ומכרו וחצו את כספו, הנוטל כסף הוא המוכר. ר' ישמעל סבר בעל חוב הוא וזוזי הוא דמסיק, ולבי דינא מזהר להו למכור השור ולפרוע את חובו שלזה, שו' ומכרו את השור החי וג'. מאי בגייהו, אמ' ר' יוחנן הקידישו ניזק, לר' עקיבה מוקדש לר' ישמעל אינו מוקדש. (פסק) **והילכת'** בהא כר' עקיבה דסתם מתני' כותיה. **בעא מגיניה רבה מרב נחמן מכרו מזיק, לר' ישמעל מהו.**

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות